

NOMINA II.

status rectus a status constructus

- existují dva zvláštní **nominální tvary**, které se funkčně liší a mají i odlišné skloňování

A) **STATUS RECTUS** = tvar plné deklinace

B) **STATUS CONSTRUCTUS** = tvar neúplné deklinace - nemá úplnou deklinaci

- užívá se **jen** v případě, že se na něho váže:

- 1) **tvar v genitivu** *bēl bītīm* „pán domu“
- 2) **závislá (vedlejší) věta** *bīt īpušu* „dům, který postavil“
- 3) **sufigované osobní zájmeno** *bēl-šu* „jeho pán“

PÁDOVÉ TVARY STATU CONSTRUCTU

A) před jménem v genitivu nebo před závislou větou

- 1) v singuláru – obvykle jediný tvar pro všechny pády
- 2) v duálu – dva tvary: pro nominativ a pro genitiv-akuzativ
- 3) v plurálu – dva tvary: pro nominativ a pro genitiv-akuzativ

B) před sufigovaným zájmenem

- 1) **v singuláru – dva tvary: pro nominativ + akuzativ a pro genitiv**
- 2) v duálu – dva tvary: pro nominativ a pro genitiv-akuzativ
- 3) v plurálu – dva tvary: pro nominativ a pro genitiv-akuzativ

TVARY STATU CONSTRUCTU V SINGULÁRU – před jménem v genitivu nebo před závislou větou

1) MASKULINUM

zakončení kmene mužského rodu

-VK-**um**

tvoření tvaru statu constructu

→ -VK-**Ø**

$-V_1K_1K_2-um$	→	$-V_1K_1V_1K_2-\emptyset$
$(K)VK_1K_1-um$	→	$(K)VK_1K_1-i$
$-KV(K)KVK_1K_1-um$	→	$-KV(K)KVK_1-\emptyset$

6.1.1 V sg. maskulin u jmen, jejichž kmen končí na jeden konsonant, má st.c. nulový morf, např.

st.r.	<i>bēl-um</i> „pán“	st.c.	<i>bēl-∅</i>
-------	---------------------	-------	--------------

Výjimku tvoří substantiva *ab-um* „otec“ a *aḥ-um* „bratr“, jež končí ve st.c. na *-i*: *ab-i*, *aḥ-i*.

6.1.2 V sg. maskulin, jejichž kmen končí dvěma různými konsonanty, se vkládá ve st.c. mezi tyto konsonanty vokál, který je shodný s vokálem kmene, např.

st.r.	<i>šipr-um</i> „díllo“	st.c.	<i>šipir</i>
st.r.	<i>kalb-um</i> „pes“	st.c.	<i>kalab</i>
st.r.	<i>šulm-um</i> „zdraví“	st.c.	<i>šulum</i>
st.r.	<i>meḥr-um</i> „opis“	st.c.	<i>meḥer</i>

6.1.3 Jednoslabičné kmene, jež končí na reduplikovaný konsonant, přijímají ve st.c. pomocný vokál *-i*, např.

st.r.	<i>libb-um</i> „srdce“	st.c.	<i>libb-i</i>
st.r.	<i>ṭupp-um</i> „tabulka“	st.c.	<i>ṭupp-i</i>

Výjimkou je slovo *šarr-um* „král“, které má st.c. *šar* a částečně také *kakk-um* „zbraň“, jež má st.c. buď *kakki* nebo *kak*.

6.1.4 U jmen, jejichž kmen je víceslabičný a končí na dva stejné konsonanty (reduplikovaný konsonant), se tento reduplikovaný konsonant zjednodušuje (redukuje), např.

st.r.	<i>kunukk-um</i> „pečeť“	st.c.	<i>kunuk</i>
st.r.	<i>parakk-um</i> „trůn“	st.c.	<i>parak</i>

2) FEMININUM

zakončení kmene ženského rodu

tvoření tvaru statu constructu

$-V(K)K-Vt-um$	→	$-VK-Vt-\emptyset$
$-KV-t-um$	→	$-KV-t-\emptyset$
$(K)VK-t-um$	→	$(K)VK-a-t-\emptyset$
$KeK-t-um$	→	$KeK-e-t-\emptyset$
$-KVK(K)VK-t-um$	→	$-KVK(K)VK-t-i$

6.1.5 V sg. feminin u jmen, jež jsou tvořena pomocí sufixu *-at/-et/-t*, se st. c. vytváří odtržením pádového sufixu s mimací, např.

st.r.	<i>šarr-at-um</i> „královna“	st.c. <i>šarr-at</i>
st.r.	<i>err-et-um</i> „kletba“	st.c. <i>err-et</i>
st.r.	<i>rubā-t-um</i> „vládkyně“	st.c. <i>rubā-t</i>

6.1.6 V sg. feminin, jejichž kmen je jednoslabičný, se vkládá mezi konsonant kmene a fem. sufix *-t-* vokál *-a-* (nebo *-e-*), např.

st.r.	<i>šub-t-um</i> „obydlí“	st.c. <i>šub-a-t</i>
st.r.	<i>bēl-t-um</i> „paní“	st.c. <i>bēl-e-t</i>

V některých případech se tvoří st.c. nepravidelně, např. st.r. *qīš-t-um* „dar“ má st.c. *qīšti* (mělo by být **qīšat*)

6.1.7 Víceslabičné kmény feminin přijímají ve st.c. pomocný vokál *-i*, jenž se napojuje na morf. fem. *-t-*, např.

st.r.	<i>sinništ-um</i> „žena“	st.c. <i>sinništ-i</i>
st.r.	<i>napišt-um</i> „život“	st.c. <i>napišt-i</i>
st.r.	<i>rikist-um</i> „smlouva“	st.c. <i>rikist-i</i>
st.r.	<i>šalušt-um</i> „třetina“	st.c. <i>šalušt-i</i>

3) OSTATNÍ TVARY U OBOU RODŮ

6.1.8 U některých jmen jsou doloženy dva tvary st.c., např.

st.r.	<i>šum-um</i> „jméno“	st.c. <i>šum</i>	také <i>šum-i</i>
st.r.	<i>qāt-um</i> „ruka“	st.c. <i>qāt</i>	také <i>qāt-i</i>
st.r.	<i>štmt-um</i> „osud“	st.c. <i>štmat</i>	také <i>štmt-i</i>

6.1.9 U kmenů končících na krátký vokál *a, e, i, u*, u nichž ve st.r. došlo ke stažení tohoto vokálu s vokálem pádového sufixu, se kmenový vokál ve st.c. znovu objevuje:

st.r.	<i>*rabi-um</i> >	<i>rabûm</i> „velký“	st.c. <i>rabi</i>
st.r.	<i>*kala-um</i> >	<i>kalûm</i> „všechn“	st.c. <i>kala</i>

Kmény, u nichž se předpokládá, že končí na dlouhé *-ā*, mají ve st.c. tvar s dlouhým staženým *-ê* na konci:

st.r.	<i>*rubā-um</i> >	<i>rubûm</i> „vládce“	st.c. <i>rubê</i>
st.r.	<i>*qabā-um</i> >	<i>qabûm</i> „mluvení“	st.c. <i>qabê</i>
st.r.	<i>*rugummā-um</i> >	<i>rugummûm</i> „požadavek“	st.c. <i>rugummê</i>

TVARY STATU CONSTRUCTU U OBOU RODŮ V DUÁLU – před jménem v genitivu nebo před závislou větou

6.1.10 V duálu odpadá ve st.c. koncové *-n*, např.

	st.r.	st.c.
nom.	<i>ubān-ān</i> „prsty“	<i>ubān-ā</i>
gen./akus.	<i>ubān-īn</i>	<i>ubān-ī</i>

TVARY STATU CONSTRUCTU U OBOU RODŮ V PLURÁLU – před jménem v genitivu nebo před závislou větou

- plurálu je status constructus užíván zřídka

- bývá nahrazován tvary singuláru: *bēl ḥubullim* „pán dluhu“ = „věřitel“ (sg.)/ „věřitelé“ (pl.)

6.1.11 V plurálu maskulin zůstává tvar st.c. rovný tvaru st.r., plurál feminin ztrácí ve st.c. pádový sufix s mimací a končí na *-āt /-ēt/-ât*:

	st.c. m.	st.c. f.
nom.	<i>šarrū</i>	<i>šarrāt</i>
	<i>bēlū</i>	<i>bēlēt</i>
gen./akus.	<i>šarrī</i>	<i>šarrāt</i>
	<i>bēlē</i>	<i>bēlēt</i>

TVARY STATU CONSTRUCTU V SINGULÁRU – před sufigovaným zájmenem

1) nominativ a akuzativ

a) všechny kmeny kromě kmenů končících na reduplikovaný konsonant a feminin, jejichž tvar statu constructu (před jménem v genitivu nebo před závislou větou) končí na *-ī*

- totožné tvary jako u statu constructu před jménem v genitivu nebo před závislou větou

st.r.	st.c.	st.c. se suf.	pers. pron.
<i>bēl-um</i>	<i>bēl</i>	<i>bēl-šu</i>	„jeho pán(a)“
<i>alp-um</i>	<i>alap</i>	<i>alap-šu</i>	„jeho býk(a)“
<i>šipr-um</i>	<i>šipir</i>	<i>šipir-šu</i>	„jeho dílo“
<i>šulm-um</i>	<i>šulum</i>	<i>šulum-šu</i>	„jeho zdraví“
<i>šarrat-um</i>	<i>šarrat</i>	<i>šarrat-ka</i>	„tvá královna (tvou královnu)“
<i>bēlt-um</i>	<i>bēlet</i>	<i>bēlet-ka</i>	„tvá paní (tvou paní)“
<i>šubt-um</i>	<i>šubat</i>	<i>šubat-ka</i>	„tvé obydlí“, atd.

b) kmeny končící na reduplikovaný konsonant a feminina, jejichž tvar statu constructu (před jménem v genitivu nebo před závislou větou) končí na *-ī*

- mezi kmen statu constructu a sufigované zájmeno se vloží vokál *-a-* (= epentetický vokál)
- pokud kmen statu constructu končí na vokál *-i-*, tento vokál odpadá

1) MASKULINUM

zakončení kmene mužského rodu	tvoření tvaru statu constructu	tvoření tvaru statu constructu před sufigovaným zájmenem
(K)VK ₁ K ₁ - um	→ (K)VK ₁ K ₁ - i	→ (K)VK ₁ K ₁ - a-
-KV(K)KVK ₁ K ₁ - um	→ -KV(K)KVK ₁ - Ø	→ -KV(K)KVK ₁ K ₁ - a-

2) FEMININUM

zakončení kmene mužského rodu	tvoření tvaru statu constructu	tvoření tvaru statu constructu před sufigovaným zájmenem
-KVK(K)VK- t-um	→ -KVK(K)VK- t-i	→ -KVK(K)VK- t-a-

st.r.	st.c.	st.c. se suf. pers. pron.	
<i>umm-um</i>	<i>umm-i</i>	<i>umm-a-šu</i>	„jeho matka, jeho matku“
<i>kunukk-um</i>	<i>kunuk</i>	<i>kunukk-a-šu</i>	„jeho pečeť“
<i>qīšt-um</i>	<i>qīšt-i</i>	<i>qīšt-a-šu</i>	„jeho dar“
<i>rikist-um</i>	<i>rikist-i</i>	<i>rikist-a-šu</i>	„jeho smlouva, jeho smlouvu“

2) genitiv

- tvar statu constructu v genitivu před sufigovaným zájmenem je totožný s tvarem kmene ve statu rectu a mezi kmen a sufigované zájmeno se vkládá vokál *-ī-*

1) MASKULINUM

st.r.	st.c. v genitivu	
<i>bēl-um</i>	<i>bēl-ī-šu</i>	„jeho pána“
<i>alp-um</i>	<i>alp-ī-šu</i>	„jeho býka“
<i>šipr-um</i>	<i>šipr-ī-šu</i>	„jeho díla“
<i>šulm-um</i>	<i>šulm-ī-šu</i>	„jeho zdraví“
<i>ṭupp-um</i>	<i>ṭupp-ī-šu</i>	„jeho tabulky“
<i>kunukk-um</i>	<i>kunukk-ī-šu</i>	„jeho pečeti“

2) FEMININUM

<i>šarrat-um</i>	<i>šarrat-ī-šu</i>	„jeho královny“
<i>bēlt-um</i>	<i>bēlt-ī-šu</i>	„jeho paní“
<i>šubt-um</i>	<i>šubt-ī-šu</i>	„jeho obydlí“
<i>rikist-um</i>	<i>rikist-ī-šu</i>	„jeho smlouvy“

TVARY STATU CONSTRUCTU V PLURÁLU – před sufigovaným zájmenem

1) nominativ a akuzativ

A) MASKULINUM

- **všechna podstatná jména** mají **tentýž tvar** jako ve staru constructu před jménem v genitivu nebo před závislou větou
- **všechna** (i zpodstatnělá) **přídavná jména** (tj. s koncovkami **-ūtum, -ūtum**) ztrácí koncovou mimaci **-m** a koncový krátký vokál **-u-** se dluží na **-ū-**

šībūt-um „svědectví; stáří“ *šībūt* (status constr.) *šībūt-ū-šu* „jeho stařešinové/stařešiny“

B) FEMININUM

- **všechna podstatná a přídavná jména** (tj. s koncovkami **-ātum/-ātum/-ētum**) ztrácí koncovou mimaci **-m** a koncový krátký vokál **-u-** se dluží na **-ū-**

šarrāt-um „královny“ *šarrāt* (status constr.) *šarrāt-ū-šu* „jeho královny“

bēlēt-um „paní“ *bēlēt* (status constr.) *bēlēt-ū-šu* „jeho paní“

2) genitiv

- **tvar statu constructu** v genitivu před sufigovaným zájmenem **je totožný s tvarem kmene ve statu rectu** a mezi kmen a sufigované zájmeno se vkládá vokál **-ī-**

<i>šībūt-um</i>	<i>šībūt-ī-šu</i>	„jeho stařešinů“
<i>šarrāt-um</i>	<i>šarrāt-ī-šu</i>	„jeho královen“
<i>bēlēt-um</i>	<i>bēlēt-ī-šu</i>	„jeho paní“

TVARY STATU CONSTRUCTU V DUÁLU – před sufigovaným zájmenem

- tvar statu constructu před sufigovaným zájmenem je totožný s tvarem kmene ve statu constructu před jménem v genitivu nebo před závislou větou, tj. odpadá koncové -n ze tvaru statu rectu

1) nominativ

- totožné tvary jako u statu constructu před jménem v genitivu nebo před závislou větou

	status rectus	status constr.+gen.	status constr. + suf. zájmeno
nominativ	<i>ubān-ān</i> „(oba) prsty“	<i>ubān-ā</i>	<i>ubān-ā-šu</i> „(oba) jeho prsty“
	<i>īn-ān</i> „oči“	<i>īn-ā</i>	<i>īn-ā-šu</i> „jeho oči“
	<i>šēp-ān</i> „nohy“	<i>šēp-ā</i>	<i>šēp-ā-šu</i> „jeho nohy“

1) genitiv a akuzativ

- totožné tvary jako u statu constructu před jménem v genitivu nebo před závislou větou

	status rectus	status constr.+gen.	status constr. + suf. zájmeno
gen. + akuz.	<i>ubān-īn</i> „prstů/prsty“	<i>ubān-ī</i>	<i>ubān-ī-šu</i> „jeho prstů/prsty“
	<i>īn-īn</i> „očí/oči“	<i>īn-ī</i>	<i>īn-ī-šu</i> „jeho očí/oči“
	<i>šēp-ēn</i> „nohou/nohy“	<i>šēp-ē</i>	<i>šēp-ē-šu</i> „jeho nohou/nohy“

PŘEHLED FLEXE STATU CONSTRUCTU

sg.	st.c. s genitivem		st.c. se suf. pers. pron.	
	m.	f.	m.	f.
	nom.	<i>bēl bītim</i> <i>bēlet bītim</i>	<i>bēl-šu</i> <i>bēles-su</i>	
gen.	<i>bēl bītim</i> <i>bēlet bītim</i>	<i>bēlī-šu</i> <i>bēlītī-šu</i>		
akus.	<i>bēl bītim</i> <i>bēlet bītim</i>	<i>bēl-šu</i> <i>bēles-su</i>		
pl.	st.c. s genitivem		st.c. se suf. pers. pron.	
	m.	f.	m.	f.
	nom.	<i>bēlū bītim</i> <i>bēlēt bītim</i>	<i>bēlū-šu</i> <i>bēlētū-šu</i>	
gen.	<i>bēlī bītim</i> <i>bēlēt bītim</i>	<i>bēlī-šu</i> <i>bēlētī-šu</i>		
akus.	<i>bēlī bītim</i> <i>bēlēt bītim</i>	<i>bēlī-šu</i> <i>bēlētī-šu</i>		

warkat mutim pānīm „záležitost dřívějšího manžela“

GENITIVNÍ SPOJENÍ O VÍCE ČLENECH

- objevuje se jen zřídka
- členy spojení stojí za sebou ve tvaru statu constructu a poslední člen spojení je ve statu rectu v genitivu

lēt mār awīlim „tvář syna *avíla*, tvář *avílova* syna“

warkat bīt mūtīm „dědictví domu manžela“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ

- lze ho použít místo genitivního spojení – často z těchto důvodů:
 - a) následovalo by za sebou více členů ve statu constructu
 - b) nejednoznačnost tvaru statu constructu (např. v plurálu maskulin)
 - c) ze syntaktických důvodů
- místo statu constructu se použije tvar statu rectu u řídicího členu a následný přívlastek v genitivu se připojí pomocí samostatného zájmena *ša*

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *warad awīlim* „otrok *avíla*“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *wardum ša awīlim* „otrok *avíla*“

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *ana warad awīlim* „otrokovi *avíla*“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *ana wardim ša awīlim* „otrokovi *avíla*“

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *šarrū mātīm* „králové země“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *šarrū ša mātīm* „králové země“

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *ana mārī mārat awīlim* „synům *avalovy* dcery“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *ana mārī ša mārat awīlim* „synům *avalovy* dcery“

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *eql še'im ešram* „obdělané pole obilí“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *eqlam ešram ša še'im* „obdělané pole obilí“

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *ana numāt bēl bītim* „na majetek vlastníka domu“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *ana numātim ša bēl bītim* „na majetek vlastníka domu“

GENITIVNÍ SPOJENÍ SE STATEM CONSTRUCTEM: *ana šibūt še'im u kaspim* „svědectví o obilí a stříbře“

OPIS GENITIVNÍHO SPOJENÍ: *ana šibūtim ša še'im u kaspim* „svědectví o obilí a stříbře“

STATUS ABSOLUTUS

- termín pro označení některých tvarů statu constructu (u substantiv a číslovek) nebo stativu (slovesného tvaru)

- označují se jím:

a) některé tvary číslovek

ČÍSLOVKA + POČÍTANÝ PŘEDMĚT

šalaš sāt qēmum „tři suty mouky“

ešrā mana kaspum „dvacet min stříbra“

b) některé výrazy množství (singulativní)

uttetum „zrno“ → *uttet* „jediné zrno“

šalšum „třetina“ → *ana šaluš* „na jednu třetinu“

šattum (f.) „rok“ → *šanat* „jediný rok“

c) některá lexikalizovaná spojení

dārum „věčnost“ → *ana dār* „navždy“

šanānum „rovnost“ → *lā šanān* „nesrovnatelně“

seḥrum „malý“; *rabûm* „velký“ → *seḥer rabi* „malý (a) velký“

zikarum „muž“; *sinništum* (f.) „žena“ → *zikar sinnaš* „muž (a) žena“